

A környezet megismerése és védelme

Tevékenységi lehetőségek az óvodában

Vallom, hogy a gyermekkori ismeretek, benyomások egy életre meghatározók. Ha pozitív élményekhez juttatjuk a felnövekvő generációt, sikerül érzelmeiben közelebb vinni őt környezetéhez – akkor felnőttként talán nagyobb figyelmet fordít annak megőrzésére, védelmére.

A játékról (mint legfontosabb tevékenységről), a játékkészítés lehetőségeiről a környezeti nevelés keretében már – ha csak részleteiben is – írtam (Iskolakultúra, 1994. 13. sz.). Most olyan tevékenységi lehetőségekről szeretnék említést tenni, amelyeket óvodánkban évről évre megvalósítunk környezetünk megismertetése és védelme érdekében.

Bevezetőül még annyit szeretnék közölni, hogy a kilencvenes évek eleje óta osztatlan csoporttal dolgozunk, melynek létszáma 25–30 fő. Arra törekszünk, hogy a csoportban minden egyes korcsoport ugyanolyan létszámmal képviseltesse magát. Nem a hagyományos csoportnaplót használjuk, hanem olyan tevékenységi tervet dolgoztunk ki, mely a lehetőségek kihasználásával évről évre fokozatosan bővül. A tevékenységünk sétákhoz, kirándulásokhoz, ünnepekhez kapcsolódik, tehát elsősorban a környezet megismerése adja annak fő vázát. Ez egészül ki irodalmi anyaggal, ábrázoló tevékenységgel, mozgásfejlesztéssel, ének-zenei és matematikai feladatokkal. Hosszú távú (3–4 évre szóló) terveinket mindig egyes tevékenységi formákban mindhárom korcsoport részt vesz a gyerekek egyéni fejlettségi szintjének megfelelően.

Sétáinkra, kirándulásainkra teljes csoporttal megyünk, a kisebbeket sem reszektjük ki az élményszerzésből. Év elején ezért rövidebb távolságokat választunk (az óvoda udvara és környéke), majd fokozatosan hosszabbodnak a séták. Az a tapasztalatunk, hogy a gyerekeket hozzá kell szoktatni a gyalogláshoz (legtöbbjüket az óvodába is autóval szállítják a szülei). A nagyobb mozgástér, a változatosabb játéklehetőség vonzó a gyerekek számára.

Ősszel a gyerekekkel megfigyeljük a természet változását: a fák színesedését, a virágokat, a növények termését, az összegyűjtött levelekből füzért füzünk, képeket ragasztunk. A levelek összegereblyézését, egybe hordását közösen végezzük, ilyenkor a gyerekek szívesen ugrálnak bele a levélhalomba, s szeretnek hemperegni benne. Közben megfigyelhetik a levelek színeit, formáját, hallgathatják csörgését. Örömmel dobják a magasba a levélhalmot, s állnak a hulló levelek alá, illetve nézik, hogyan szállnak szerte-szét.

Terméseket, terményeket gyűjtünk barkácsoláshoz: játékeszközök, füzérek, képek készülnek belőlük, vagy éppen főzőcskéznek velük a babakonyhában, de bábok készítésére is kiválóan alkalmasak. A gyerekek szívesen válogatják a sokféle formájú, színű, illatú magokat. Szeretik őket zörgetni (hangszer) és felfűzni.

A Kádár-völgy szélén van egy terebélyes mogyoróbokor, ahova rendszeresen kijárunk. Terméseit szedegetjük, próbáljuk kövel feltörni. Sajnos, az udvarunkon lévő bokornak sosincs ideje beérni, még zölden letépkedik a kerítésen bejáró gyerekek.

El-el sétálunk a Duna-partra is, s a gátról gyönyörködünk a színesedő tájban, a víz kanyargó útjában (közben a figyelmünket az ott „díszelgő” szemét sem kerüli el).

Hagyománnyá vált óvodánkban az almászüret. A környék almáskertjeibe szok-

tunk bekéredzkedni. Tavaly Madocsán voltunk. A gyerekek nagy élvezettel szedik tele szatyraikat, alig bírják, úgy cipekednek. Az óvodában kompótot főzünk, vitaminalátát készítünk az almából, közösen hámozzuk, daraboljuk. Közben lehetőség kínálkozik, hogy elbeszélgessünk velük a gyümölcsnek az étrendünkben betöltött szerepéről, a higiéniai szokásokról, a magok jelentőségéről a növény életében stb. Azt is sikerült már megszerveznünk, hogy szülőszüreten és dióverésen vettünk részt. Rendszeresen kísértünk a piacra is, hogy lássuk, mi mindent kínálnak az árusok, a kertvárosi sétáinkon pedig a konyhakerteket is látjuk, ahonnan a piacra került az áru.

A madarak életéből a fecskék készüldését figyelhetjük meg, mert egy közeli villanyvezetéken gyülekeznek rendszeresen, s közben arról is beszélhetünk, hogy miért és hova vándorolnak. A mi udvarunkon is sok a madár: fekete-rigó, gerle, veréb, őket is rendszeresen figyelgetjük.

A növényeken rengeteg a katica; iparkodunk megóvni őket a pusztítástól: énekelünk nekik, elbeszélgetünk arról, hogy miért hasznosak.

Az összegyűjtött terményekkel, termékekkel, a gyerekek által hozott „kincsekkel” rendszeresen gazdagítjuk természet-sarkunkat. Kis papírlapra mindegyiknek felírjuk a nevét, így a szülők is megismerkedhetnek gyűjteményeinkkel. A természet-sarok még akváriummal, díszhalakkal és piros fülű ékszer teknőcökkel egészül ki: én tisztítom a helyüket, de a gyerekekkel közösen etetjük őket.

A terményekből készíthetünk hangszert, kartonlapra felragasztva érzékelő játékot. Színes falevelekből préselés után memóriaképek születhetnek, s ha közben meg is nevezzük, milyen fa leveléről van szó, egy idő után a gyerekek is tudni fogják.

Télen is lehetővé tesszük, hogy a gyerekek mindennap kint legyenek a szabadban. Ha van hó, szánkózunk, hógolyózunk, hóembert építünk, jégpályán csúszkálunk. A csoportszoba melegébe rendszeresen viszünk be havat, jeget, s figyeljük, hogyan olvad, illetve mennyi szennyezőanyagot tartalmaz a hólé, amit a hóban nem lehetett látni (sok gyerek eszi rendszeresen a havat, jeget).

A hősöprést és -lapátolást is mi végezzük.

A sok hó építkezésre is lehetőséget ad: hódomb összehordására, hóvár kialakítására. Nyomokat is megfigyelhetünk benne: saját lábnyomunkat, tárgyakkal lenyomatait, madárnyomokat stb.

A gyerekek ott-honról is hoznak magot az óvodába, hogy etethessük az ablak-

párkányon a madarakat. Főleg gerlét, veréket, rigót lakomáznak így. A gerlét, a gyerekek nagy öröme az ablakon is bekíváncsiskodnak.

Tavasszal a megújuló természet megfigyeltetése ad okot a rendszeres sétára. Figyeljük a fű megújulását, a fák, bokrok rügyeit, új leveleit, virágait. A virágok megjelenése előcsalogatja a rovarokat is.

Tavasszal is rendszeresen tervezünk óvodakirándulást (közösen a négy csoport), amikor falusi portára megyünk állatokat nézni, illetve a szabadban sétálunk növényeket, virágokat keresve.

*Hagyománnyá vált
óvodánkban az almaszüret.
A környék almáskertjeibe
szoktunk bekéredzkedni.
Tavaly Madocsán voltunk.
A gyerekek nagy élvezettel
szedik tele szatyraikat, alig
bírják, úgy cipekednek.
Az óvodában kompótot
főzünk, vitaminalátát
készítünk az almából, közösen
hámozzuk, daraboljuk.
Közben lehetőség kínálkozik,
hogy elbeszélgessünk velük
a gyümölcsnek
az étrendünkben betöltött
szerepéről, a higiéniai
szokásokról, a magok
jelentőségéről a növény
életében stb.*

Az óvodák tavasszal szokták megrendezni városi szinten a Föld napját, amelyen mi is rendszeresen részt veszünk.

Óvodánk is résztvevője volt a *Körlánc* elnevezésű rendezvénysorozatnak, amely a szervező óvoda megszüntetésével lezárult, pedig sok hasznos ismeret szerzésére, a környezettel kapcsolatos megfigyelésekre, hasznosítható ötletekre, játékokra adott lehetőséget.

A gyermeknap megszervezésével is a szabadba törekszünk: legtöbbször a Dunaparttra sétálunk ki – ilyenkor a főzés és az étkezés is kint a szabadban történik. Mindenki nagyon szereti ezeket a „kivonulós” napokat. Ilyenkor megfigyelhetjük a Dunát, gyűjthetünk kavicsokat, kagylókat. A sekélyebb részekben a vízzel is játszhatunk (pl. a szabad strandnál lehetőség van a pancsolásra, vajatok kialakításával megfigyelhetjük a víz útját, faágakat úsztathatunk stb.).

Meleg időben az udvarunkon is lehetőség van a pancsolásra, zuhanyozásra. A homokozóban is rendszeresen használhatják a gyerekek a vizet: figyelhetik a víz útját, „tavat”, csatornákat vájhatnak a homokba stb.

Minden év végén a városunkon kívülre is szervezünk kirándulásokat, legtöbbször Budapestre megyünk – a Planetáriumba, a repülőtérre, az állatkertbe. Ilyenkor úgy szervezzük meg az utat, hogy a gyerekek a fővárosi közlekedési eszközöket is kipróbálhassák (metró, villamos).

Ha ezeket a kiragadott eseményeket a gyerekek jó hangulatban, örömtelien élik meg, akkor igénylik a további sétákat, felfedező utakat is. A városi gyerekek a természet, illetve a környezetük – falusi élet, erdő, mező, folyó stb. – új oldalát is megismerhetik, olyan élményekhez jutnak, melyet a mindennapok során nem kaphatnak meg egy. További célunk, hogy megtanuljanak viselkedni, alkalmazkodni ehhez a mássághoz (ne hangoskodjanak, ne rongáljanak, ne szemeteljenek). A közösen összegyűjtött „kincsek” újabb gyűjtögetésre ösztönöznek (ami talán a gyerekek otthon is szokásává válik, befolyásolva ezzel a szüleiket is). Az összegyűjtött terményekből, anyagokból rendszeresen készütnk,

barkácsolunk valamit, ezáltal a gyermek érzelmeit gazdagítjuk, ízlését formáljuk.

A megfigyeltető séta csak akkor lehet eredményes, ha mi, óvodapedagógusok, felkészültek vagyunk; ha tudjuk, mit szeretnénk a gyerekeknek megmutatni, s miről szerezhetnek tapasztalatokat. Mindez bizonyos szintű környezeti ismereteket követel tőlünk, amit önképzéssel megszerezhetünk.

Városunkban az Óvodai Pedagógiai Napok keretében környezetismereti továbbképzésre is sor került; a Duna-parton sétálva városunk növényzetével ismerkedhetünk. A sétát *Dr. Kanczler Gyuláné* irányította, s nagyon tartalmas volt, sok-sok ismerettel gazdagodhattak a résztvevők. Mivel ősz volt, a növények termésének megfigyelése volt számunkra az egyik legfontosabb feladat. A sétáról videofilm is készült, melyet később visszanezve, lerajzoltam magamnak ezeket a terméseket, s így könnyűszerrel meg tudtam mutatni a gyerekeknek a kecskerágót, tűztövist, sóska-borbolyát, csörgőfát stb.

Sajnos, tavasszal bajban voltam, mert a számomra egyforma rügyező, levelező bokrokról nem tudtam biztosan, mi micso-da. Csak azokat a növényeket mertem azonosítani, amelyekről biztosan tudtam, hol található. Ezért is fontos a rendszeres megfigyelés, az egy-egy kiválasztott növényhez történő rendszeres visszatérés.

Az óvoda udvarát is feltérképeztük: melyik részén milyen fák, bokrok, virágok található, hiszen miután azokat naponta látjuk, könnyebben figyelemmel kísérhetjük őket.

Városunkban egy megyei szintű továbbképzésre is sor került, amelyen a mi óvodánk is bemutatkozott. Sokféle tevékenységet terveztünk: a mozgásfejlesztésen át a drámajátékokig, anyanyelvi játékokig mindent megtekinthettek itt az érdeklődők. A munkatársnőm kerti munkát választott, mivel tavasz volt, a gyerekek virágokat nézegettek, illetve kötöttek csokorba, palántázni készülődtek. A számos vendég közül azonban senki nem kívánt kimenni, hogy megnézze, mit és hogyan tevékenykednek gyerekeink. Máig sem értjük, máig sem tudjuk, miért.

Golubovné Gergely Anna